

Tennessee Williams SZKLANA MENAŻERIA (*The Glass Menagerie*)

**Gala premierowa:
20 kwietnia 2018, Strefa K-805**

Tłumaczenie: Jacek Poniedziałek

Reżyseria: Filip Gieldon

Dramaturgia: Marek Kałużyński

Scenografia: Paulina Czernek-Banecka

Kostiumy: Iga Sylwestrzak

Reżyseria świateł: Marek Oleniacz

Inspicjent / sufler: Magdalena Gródek

Występują: AMANDA: Ewelina Starejki, LAURA: Kaja Walden, TOM: Maurycy Popiel, JIM: Maciej Sajur

Teatr Bagatela „Szklaną menażerią” otwiera nową, trzecią scenę

Już 19 kwietnia premierą studencką i w następny dzień galą premierową „Szklanej menażerii” Tennessee Williamsa w reżyserii Filipa Gieldona Teatr Bagatela otwiera nową scenę – Strefę K-805. Scena jest zlokalizowana u stóp Kopca Kościuszki przy al. Waszyngtona.

Malownicze otoczenie z kontrastującymi z nim postindustrialnymi budynkami, zajmowanymi kiedyś przez jednostkę wojskową, dzięki Teatrowi Bagatela zyskało nową funkcję. Stało się niebanalną przestrzenią teatralną o powojkowej nazwie Strefa K-805.

Repertuarową działalność Strefy K-805 otwiera premiera jednej z najsłynniejszych i najwybitniejszych sztuk w historii teatru, „Szklanej menażerii” w tłumaczeniu Jacka Poniedziałka i w opracowaniu dramaturgicznym Marka Kałużyńskiego.

„Ta sztuka jest pamięcią. Będąc pamięcią, jest skąpo oświetlona, sentymentalna i nie jest realistyczna.” – mówi Tom, bohater dramatu, którego zagra Maurycy Popiel. W roli jego siostry, Laury, zobaczymy Kaję Walden.

Sztuka Williamsa opowiada o rodzinnych relacjach, o których autor mówił m.in. w ten sposób: „Pisząc ‘Menażerię’ musiałem pokochać matkę. Tworząc Amandę, obmyłem się z nienawiści w stosunku do matki i została tylko głęboka miłość, która w rzeczywistości kryła się za niechęcią”. Rolę matki – wyzwanie dla każdej aktorki, która mierzy się z tą kreacją – zagra Ewelina Starejki. W roli Jima, przyjaciela Toma, widzowie zobaczą Macieja Sajura.

„Mówi się, że Williams ubiegł swój czas ‘Szklaną menażerią’, a ja uważam, że gatunek, który tą sztuką stworzył, *memory play*, jest niezmiernie fascynujący” – komentuje reżyser Filip Gieldon, dodając: „‘Szklana menażeria’ to jeden z tych wyjątkowych dramatów, które są kompletnie pozaczasowe”.

Tennessee Williams, uważany obok Eugene'a O'Neill'a i Arthura Millera za jednego z najwybitniejszych dramatopisarzy w USA i zapewne najlepszego – wspólnie z Williamem Faulknerem – prozaika pochodzącego z Południa, urodził się w 1911 w Columbus, Missisipi, jako Thomas Lanier Williams III. Jego dzieciństwo nie należało do najszcześniejszych; ojciec okazywał dzieciom chłód emocjonalny, a matka po przeprowadzce do St. Louis czuła się zagubiona w wielkim mieście. Duży wpływ na późniejszą twórczość i życie intymne pisarza miały wspomnienia, związane przede wszystkim z chorobą umysłową siostrą Rose oraz molestowanym przez ojca rodzeństwem.

Williams otwarcie przyznawał się do homoseksualizmu. Natomiast literackie inspiracje w jego twórczości sięgały tragikomicznych dzieł Czechowa, powieści D.H. Lawrence'a oraz poezji Harta Crane'a, dotyczącej tematów życia i śmierci, homoseksualizmu i odrębności USA od Starego Kontynentu. Od wczesnych lat fascynował się także Williamem Shakespearzem, Augustem Strindbergiem, Williamem Faulknerem, Thomasem Wolfem i Emily Dickinson. W późniejszych latach uzupełnił listę podziwianych o nazwiska Williama Inge'a, Jamesa Joyce'a i Ernesta Hemingwaya.

Pod koniec lat 30., po studiach na kilku uczelniach, zrobił dyplom na University of Iowa i zdobył grant Fundacji Rockefellera za „Battle of Angels”. Wówczas też przybrał imię Tennessee. Fabułę jego następnych 21 dramatów scenicznych cechują przede wszystkim wątki związane z przemocą i seksem. Pojawiają się w nich szaleństwo, gwałt, nimfomania, brutalność i kazirodztwo. Akcja sztuk rozgrywa się w dusznej atmosferze rodzinnych stron autora i zwykle obrazuje gwałtowne przemiany zachodzące w amerykańskim społeczeństwie na przełomie lat 40. i 50. Bohaterowie są naznaczeni indywidualnym piętnem, nie mają charakteru uniwersalnego czy symbolicznego. Nie potrafią nawiązać stałego kontaktu z otoczeniem, targają nimi wątpliwości i namiętności, często mające źródło w przeżyciach seksualnych.

Williams zawsze starał się zostawiać wolną rękę reżyserom zarówno teatralnym, jak i filmowym, nie wtrącając się nieproszony do ich wizji. Pierwszą ważną sztuką w jego karierze była „Szkłana menażeria” („The Glass Menagerie”, 1944), jednak prawdziwą sławę przyniósł mu w 1947 wystawiony na Broadwayu „Tramwaj zwany pożądaniem” („A Streetcar Named Desire”). Dramat wyreżyserował Elia Kazan, zaś w obsadzie znaleźli się Marlon Brando, Jessica Tandy i Karl Malden – dla wszystkich inscenizacja stała się trampoliną do kariery w Hollywood.

Szczyt formy twórczej Williamsa przypadł na lata pięćdziesiąte. Między 1948 a 1959 siedem jego dramatów było wystawiane na Broadwayu: „Summer and Smoke” (1948), „Tatuowana róża” („The Rose Tattoo”, 1951), „Camino Real” (1953), „Kotka na gorącym blaszanym dachu” („Cat on a Hot Tin Roof”, 1955), „Orfeusz zstępujący” („Orpheus Descending” 1957), „Garden District” (1958) i „Słodki ptak młodości” („Sweet Bird of Youth”, 1959). W tym samym okresie zdobył dwie nagrody Pulitzera, trzy nagrody New York Drama Critics' Circle, trzy nagrody Donaldsona i nagrodę Tony.

Pracował jako scenarzysta filmowy i telewizyjny, jego twórczość zaś stała się bogatym źródłem inspiracji dla światowej kinematografii. Do najgłośniejszych i skandalizujących ekranizacji należą: „Szkłana menażeria” (1950, reż. I. Rapper, wyst. Kirk Douglas), „Tramwaj zwany pożądaniem” (1951, reż. E. Kazan, wyst. Vivien Leigh, Marlon Brando), „Tatuowana róża” (1955, reż. D. Mann, wyst. Burt Lancaster, Anna Magnani), „Baby Doll” (1956, reż. Elia Kazan, wyst. Karl Malden, Carroll Baker), „Kotka na gorącym blaszanym dachu” (1958, reż. R. Brooks, wyst. Elizabeth Taylor, Paul Newman), „Jak ptaki bez gniazd” („Orpheus Descending”, 1959, reż. S. Lumet, wyst. M. Brando, Joanne Woodward, A. Magnani), „Nagle, zeszłego lata” (1959, reż. J.L. Mankiewicz, wyst. Montgomery Clift, E. Taylor, Katharine Hepburn), „Rzymska wiosna pani Stone” (1961, reż. J. Quintero, wyst. V. Leigh, Warren Beatty), „Słodki ptak młodości” (1962, reż. R. Brooks, wyst. P. Newman, Geraldine Page), „Noc Iguany” (1964, reż. J. Huston, wyst. Richard Burton, Ava Gardner, Deborah Kerr) i „Boom!” (1964, reż. J. Losey, wyst. E. Taylor, R. Burton). Williams współpracował także z Luchinem Viscontim przy scenariuszu „Zmysłów” (1954).

Od momentu śmierci przyjaciela, Franka Merlo, w 1961 pisarz zaczął zażywać narkotyki i popadł w depresję, co nie pozostało bez wpływu na późniejszą twórczość. Zmarł w 1983 w hotelu w Nowym Jorku, zakrzusiwszy się zakrętką od buteleczki z lekami, które zwykle zażywał, ale długoletnie łączenie alkoholu i barbituranów mogło również przyczynić się do zgonu.

Filip Gieldon – rocznik 1983, urodzony w Sztokholmie reżyser teatralny i filmowy, absolwent łódzkiej PWSFTviT. Zdobywca dziewięciu nagród na międzynarodowych festiwalach za film krótkometrażowy „Pocałunek” (2013). Od 2009 wyreżyserował czternaście obrazów, do których w większości napisał scenariusz, w tym średniometrażowe: fabularną „Lunę” i dokumentalny „Egzamin dojrzałości” – oba również nagradzane.

Jako reżyser teatralny zadebiutował w Teatrze WARSawy sztuką Dennisa Kelly’ego „Gruzy”. Na scenie wyreżyserował m.in. „Antygonę w Nowym Jorku” (Teatr Śląski, 2016), „Pannę Julie” (Teatr im. Aleksandra Fredry – Gniezno, 2017) i nagradzaną „Rewoltę” (Bałtycki Teatr Dramatyczny – Koszalin, 2017). W październiku 2017 dla Teatru Bagatela zrealizował „Szklaną menażerię”, której premiera zainaugurowała działalność nowej sceny – Strefy K-805 – położonej u stóp Kopca Kościuszki w Krakowie.

&

Marek Kałużyński urodził się w 1975 w Warszawie. Aktorskiego bakcyła połąkł w pierwszej klasie liceum, grając pijaka w sztuce napisanej przez koleżankę (a obecną żonę). PWSFTviT ukończył w 2001 i wtedy też debiutował na scenie Teatru im. Jaracza jako Salieri w „Amadeuszu” (reż. W. Zawodziński) – była to zarazem jego rola dyplomowa. Od 2002 jest etatowym aktorem łódzkiego teatru, a od 2006 gra gościnnie w Teatrze Bagatela. Wystąpił także w Teatrze Muzycznym w Lublinie oraz plenerowej inscenizacji „Cyganerii” w Poznaniu. Większość jego ról należy do repertuaru klasycznego i wysokiego; zagrał m.in. Merkucja, Iwanowa, Henryka w „Ślubie”, Jagona i Ryszarda III.

W wywiadzie z okazji premiery „Ślubu” (reż. W. Zawodziński) wyznał: „Chciałbym zagrać w komedii czy farsie, dla warsztatu, a tymczasem ponoć jestem predestynowany do ról dramatycznych, skomplikowanych, alkoholików i po przejściach”. W Bagateli zaczynał wprawdzie od roli sędziego Bracka w „Heddie Gabler” (reż. D. Starczewski) i występował we współczesnych sztukach „Barbelo, o psach i dzieciach”, „Oblężenie” i „Płomień żądzły” (reż. M. Bogajewska), ale można go także oglądać w brytyjskich farsach w reż. P. Pitery.

Pojawia się w serialach, filmach krótko- i długometrażowych oraz w spektaklach Teatru Telewizji. Na XIX Festiwalu Szkół Teatralnych w Łodzi w 2001 zdobył kreacją Salieriego Nagrodę Dziennikarzy Łódzkich Mediów i Nagrodę Jana Machulskiego. „Król Ryszard III” (reż. G. Wiśniewski) z jego rolą tytułową wygrał Konkurs na Najlepszą Inscenizację Dzieł Dramatycznych Williama Shakespeare’a w sezonie artystycznym 2011/2012, a przedstawienie otrzymało też uprzednio dwie Złote Maski w sezonie 2011/2012. Jako dramaturg zadebiutował w Strefie K-805 Teatru Bagatela „Szklaną menażerią”. Jest asystentem na Wydziale Aktorskim macierzystej uczelni.